

КРЕДИТТЕР

(2012-жыл, биринчи жарым жылдык)

2012-жылдын биринчи жарым жылдыгы ичинде банктык кредиттөө рыногундагы жагдай, банк тутумунда ликвиддүүлүк маанилүү өзгөрүлбөгөндүктөн, алмашуу курсунун салыштырмалуу туруктуулугу жоктугунан, өлкөдө социалдык-саясий абалдын туруктуулугун сактоонун жана базанын төмөндүгүнөн улам, 2011-жылдын экинчи жарымында жогорулай баштаган тенденцияны сактоо менен мүнөздөлөт.

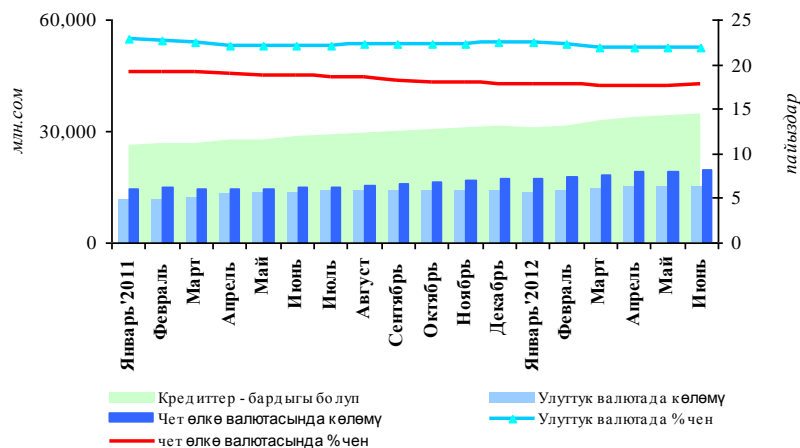
Кредиттердин наркы салыштырмалуу жогору бойдон калган, мында кароого алынган мезгил аралыгында, чет өлкө валютасында кредиттер боюнча чен, тескерисинче, жогорулаган учурда, улуттук валютадагы жаңы кредиттер боюнча пайыздык чендердин орточо алынган мааниси бир аз төмөндөгөнү байкалган. Соодасатыкты кредиттөө портфелди түзүүгө негизги салымын кошкон. Өкмөттүн айыл чарба тармагын субсидиялоо боюнча иш-аракеттери банктардын кредит портфели түзүмүндө айыл чарбасына кредиттерди берүү үлүшүн жогорулатууга өбөлгө түзгөн. Ошондой эле мөөнөтүндө төлөнбөгөн жана пролонгацияланган кредиттердин үлүштүк маанисин төмөндөтүү түрүндө банк тутумунун кредит портфелинин сапаттуу мүнөздөмөлөрү жакшыргандыгы байкалган.

Иштеп жаткан коммерциялык банктардын кредит портфелинин көлөмү 2012-жылдын биринчи жарым жылдыгынын акырына карата жыл башынан бери 11,8 пайызга жогорулап (алмашуу курсунун өзгөрүүсүнө карата корректировкаларды эске алуу менен кредит портфели 10,8 пайызга өскөн), 34,9 млрд. сомду түзгөн. Мында кредит портфелинин сом бөлүгү 8,9 пайызга жогорулап, 15,2 млрд. сом өлчөмүндө түптөлгөн. Чет өлкө валютасында берилген кредиттердин көлөмү, жыл башындагы тиешелүү көрсөткүчтү 14,1 пайызга көтөрүү менен июнь айынын аягына карата сом эквивалентинде 19,7 млрд. сомду түзгөн (АКШ долларын бекемдөөнү эсепке алуу менен көбөйүү 12,3 пайызды түзгөн).

2012-жылдын январь-июнь айларында улуттук валютада банктардын кредиттери боюнча орточо салмактанып алынган пайыздык чен 0,6 пайыздык пунктка, 21,8 пайызга төмөндөгөн, ал эми чет өлкө валютасында чен жылдын башына карата 17,8 пайыз көрсөткүчү деңгээлинде сакталган.

Кароого алынган мезгилдин акырына карата тармактар боюнча банктардын кредит портфели төмөнкүдөй бөлүштүрүлгөн. Кредит портфелинин ири бөлүгүн ээлеген соода-сатыкка кредиттердин үлүшү 1,1 пайыздык пунктка (41,8 пайызга чейин) төмөндөгөн. Ошондой эле кредиттердин салыштырма салмагы өнөр жайга 5,3төн 5,0 пайызга, курулуш – 5,6дан 5,3 пайызга, ипотека – 9,6дан 9,4 пайызга чейин азайган.

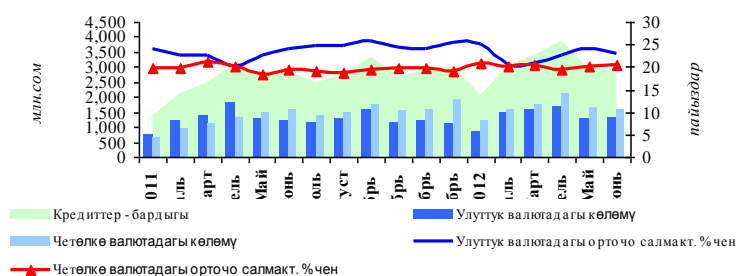
1-график. Иштеп жатышкан коммерциялык банктардын бир мезгилдин акырына кредиттик карыздарынын динамикасы

Айыл чарба (0,7 пайыздык пунктка, 13,4 пайызга чейин) жана керектөө кредиттеринин (0,3 пайыздык пунктка, 9,1 пайызга чейин) үлүшү жогорулаган. Транспорт, байланыш, даярдоо жана кайра иштетүү жана социалдык кызмат көрсөтүүлөр чөйрөсүнө кредиттер мурдагыдай эле аз үлүштү – болжол менен суммардык 3,0 пайызды түзгөн. «Башка» кредиттердин салыштырма салмагы 2012-жылдын январь-июнь айларында 12,9дан 13,0 пайызга чейин көбөйгөн.

Айыл чарба секторун колдоого алган «Фермерлерге жеткиликтүү кредиттер-2» мамлекеттик программасынын алкагында 2012-жылдын биринчи жарым жылдыгында аталган максаттар үчүн 1 млрд. сом каражаты ичинен 700,4 млн. сом жалпы суммасында 6,3 миң жеңилдетилген кредиттер берилген. Жылдык 7 пайыз менен ресурстарды берүүнүн мөөнөтү өсүмдүк өстүрүү секторун өнүктүрүүгө жана колдоого 12 айды, мал чарбасына 2 жылды түзгөн (2011-жылы кредит каражаттары жылдык 9 пайыз менен 1 жылдык мөөнөткө берилген). «Фермерлерге жеткиликтүү кредиттер-2» долбоору боюнча кредиттер үлүштүк мааниде кароого алынган мезгил аралыгында берилген кредиттердин жалпы көлөмүндө 3,9 пайызды түзгөн.

2-график. Коммерциялык банктар тарабынан бир мезгил ичинде берилген кредиттердин динамикасы

Өз кезегинде көпчүлүк банктардын портфелдери айрым тармактарда жогорку концентрацияланган бойдон калган. Алсак, тармактарда банктардын кредит портфелинин концентрациялануусун көрсөтүүчү индекс 0,45 түзгөн, бул көпчүлүк банктардын кредиттери негизинен эки тармак ортосунда бөлүштүрүлгөнүн көрсөтөт. Мындан тышкары, ар бир тармактагы өзүнчө кредиттердин концентрациялануусу да жогору болгон: 11 тармактын ичинен 7 тармакта индекстин мааниси 0,18ден көбүрөөк көрсөткүчтү түзгөн, бул ушул тармактарда аз сандагы банктардын катышкандыгын билдирип турат.

Кредиттөө рыногунун жалпы концентрациялануу көрсөткүчү 0,10 деңгээлинде сакталган, ал 10 банк ортосунда рыноктун бөлүштүрүлүшүнө барабар.

Банктардын кредит портфелинин убактылуу түзүмүндө 1 айга чейин жана 1 айдан 3 айга чейин берилген кредиттердин көлөмү төмөндөгөнү байкалган, ал мындай кредиттердин салыштырма салмагын азайтууга таасир эткен. Үлүш боюнча алганда да 3 жылдан ашык мөөнөткө берилген узак мөөнөттүү кредиттердин салыштырма салмагы төмөндөгөнү байкалган, ошол эле учурда калган кредиттердин үлүштөрү жыл башына салыштырмалуу жогорулаган. Буга карабастан, 1 жылдан 3 жылга чейинки кредиттерди өзүнө камтыган узак мөөнөттүү кредиттердин жалпы үлүшү 73,7 пайызга чейин (+0,5 пайыздык пунктка) өскөн, бул өз кезегинде банктын кредит портфелин түзүүчү кыска мөөнөттүү кредиттердин үлүшүн эквиваленттүү азайышына алып келген. Ошентип, жылдын биринчи алты ай ичинде дюрация көрсөткүчү 28,3 айдан 28,0 айга чейин бир аз төмөндөгөн, бул жалпысынан, түзүлгөн жагдайды 3 жылдан аз мөөнөткө берилген кредиттердин кыйла жигердүү өсүшүнө салыштырмалуу чагылдырат.

Кароого алынган мезгил ичинде кредит портфелинин сапаты жакшыргандыгы байкалган: июнь айынын акырына карата мөөнөтүндө төлөнбөгөн кредиттердин үлүшү

3,5 пайызды (2012-жылдын башына карата – 3,9 пайыз), ал эми пролонгацияланган кредиттердин үлүшү 4,3 пайызды (2012-жылдын башына карата – 4,7 пайыз) түзгөн.

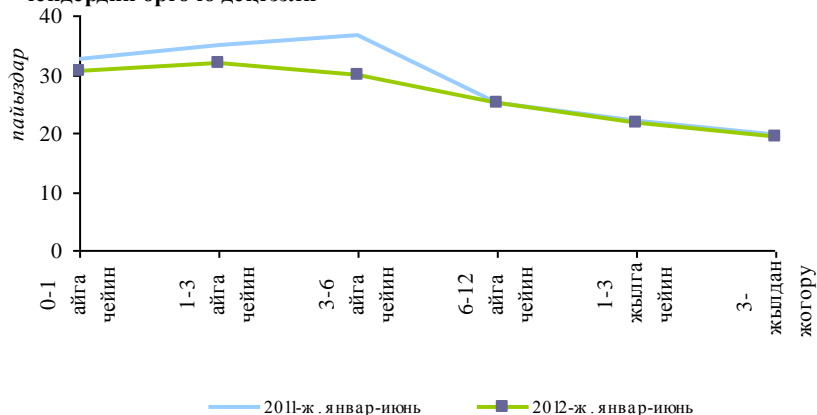
2012-жылдын биринчи жарым жылдыгы ичинде жаңыдан берилген кредиттердин көлөмү 18,2 млрд. сомду түзгөн, бул 2011-жылдын ушул эле мезгилинде берилген суммадан 23,5 пайызга жогору. Улуттук валютадагы кредиттер 7,9 пайызга, ал эми чет өлкө валютасында – 40,3 пайызга көбөйгөн. Мында соода-сатыкты кредиттөө көлөмүнүн өсүшү мурдагыдай эле банктардын чогуу алгандагы кредит портфелинин өсүшүнүн маанилүү фактору болуп саналат.

Улуттук валютада жаңыдан берилген кредиттер боюнча орточо салмактанып алынган пайыздык чен, 2011-жылдагы ушундай эле көрсөткүчкө салыштырмалуу 2012-жылдын биринчи жарым жылдыгы ичинде 22,6 пайызды пайызды түзүп, 0,1 пайыздык пунктка төмөндөгөн. Чет өлкө валютасындагы чен, тескерисинче, 0,4 пайыздык пунктка, 20,2 пайызга өскөн.

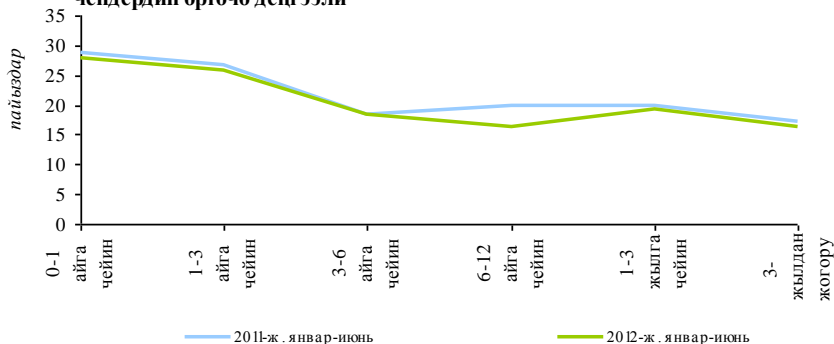
Кредиттердин негизги көлөмү бир жылдан үч жылга чейинки мөөнөткө берилген, бирок кыска мөөнөттүү кредиттөөнүн салыштырма салмагы жогорулаганына байланыштуу жаңыдан берилген кредиттердин убактылуу түзүмүндөгү узак мөөнөттүү кредиттердин үлүшү 3,6 пайыздык пунктка, 69,6 пайызга чейин төмөндөгөн. Мында кыска мөөнөттүү кредиттөөнүн түзүмүндө 0-1 ай жана 1-3 ай мөөнөткө берилген кредиттердин үлүшү тиешелүү – 2,2 жана 2,6 пайызга өскөн. Ушул себептерден улам, жаңыдан берилген кредиттердин дюрация көрсөткүчү 25,8ден 24,9 айга чейин азайган.

Соода-сатыкка берилген кредиттердин көлөмү 14,8 пайызга жогорулаган – бул тармак жаңыдан берилген кредиттердин түзүмүндө мурдагыдай эле маанилүү болуп саналат (50,7 пайыз). Кароого алынган мезгил аралыгында айыл чарба кредиттеринин үлүшүн 13,7 пайыз өлчөмүндө сактоо менен бул тармакты кредиттөө (23,6 пайызга) жогорулаганы байкалган. Керектөө кредиттери 36,6 пайызга өскөн, бул алардын үлүшүн 1,1 пайыздык пунктка, 11,0 пайызга чейин өсүшүнө алып келген. Мындан тышкары, берилген ипотекалык кредиттердин көлөмү 27,8 пайызга өскөнү байкалган, мында алардын үлүшү 4,2 пайыздан 4,3 пайызга чейин жогорулаган. Өнөр жайына, байланышка, даярдоо жана кайра иштетүүгө, курулушка, социалдык кызмат көрсөтүүлөргө берилген кредиттердин салыштырма салмагы суммада 9,5 пайызды түзгөн. «Башка» кредиттер үлүшү 1,8 пайыздык пунктка өсүп, 10,8 пайызды түзгөн.

3-график. Мөөнөттүүлүк категориясы боюнча улуттук валютада жаңыдан берилген кредиттер боюнча пайыздык чендердин орточо деңгээли

4-график. Мөөнөттүүлүк категориясы боюнча чет өлкө валютасында жаңыдан берилген кредиттер боюнча пайыздык чендердин орточо деңгээли

Улуттук валютада жана чет өлкө валютасында да жаңыдан берилген кредиттер боюнча пайыздык чендердин өзгөрүшү тармактар боюнча ар тараптуу болгон. Улуттук валютадагы кредиттер боюнча чендердин төмөндөшү байланыш, соода-сатык, курулуш жана «башка» кредиттер сыяктуу тармактар боюнча төмөндөгөнү байкалган. Мында эң төмөнкү чендер менен улуттук валютада айыл чарбасына жана «башка» кредиттер боюнча (орточо алганда мезгил ичинде тиешелүү 20,4 жана 20,1 пайыз), эң жогорку чен менен кредиттер – керектөө максаттарына (27,5 пайыз) берилген.

Соода-сатык менен даярдоо жана кайра иштетүү тармактарынан тышкары, чет өлкө валютасында чендер бардык тармактар боюнча төмөндөгөн. Байланышка берилген кредиттер боюнча чен 15,3 пайызды түзгөн, ал эми 2011-жылдын ушул эле мезгилинде мындай максаттарга кредиттер берилген эмес. Кыйла жогорку чен менен чет өлкө валютасында кредиттер транспортко жана соода-сатыкка (орточо алганда 22,0 пайыз), ал эми эң төмөнкү чен менен – курулушка (орточо алганда мезгил ичинде 14,5 пайыз) берилген.

Улуттук валютада кредиттер боюнча айкын чендердин орточо мааниси 2012-жылдын биринчи жарым жылдыгында өткөн жылдан ушундай эле мезгилиндеги 14,4 пайызына каршы 21,5 пайызды түзгөн.